

Nieuwsbrief 39

Programma voorjaar 2020

Het Studiecentrum voor Antroposofie wil een bijdrage leveren aan de cultuurontwikkeling. Voor de sprekers vormt de antroposofie een rijke inspiratie die zij inzetten bij de behandeling van hun onderwerp. Alle avonden zijn goed te volgen voor het algemene publiek.

Wij nodigen u van harte uit om te komen en uw vrienden mee te nemen. Mocht u Flyers onder bekenden willen verspreiden, dan kunt u een stapeltje meenemen uit de Riouwstraat. Daar liggen voldoende exemplaren voor u klaar.

Overzicht

(alle activiteiten beginnen om 20.00 uur tenzij anders vermeld)

- Woensdag 5, 12 en 19 februari - **Ingrid Klerk**: Wat de Griekse mythe van Dionysos ons vertelt
- Woensdag 26 februari - **Clasina van den Berg**: Het hart van de mens en ons geweten
- Donderdag 5 maart - **Dorine van Norren**: Leren van niet-westerse culturen; redding voor de aarde
- Woensdag 11 maart - **Loek Dullaert**: Effect van materialisme, euthanasie, zelfdoding op onze weg na de dood
- Woensdag 18 maart - **Frans Lutters**: Klimaatverandering en de Levende Aarde
- Woensdag 25 maart - **Lisette Buisman**: Inwijdingsweg volgens de Graaf van Saint Germain
- Donderdag 26 maart - **Mario en Marleen Matthijsen**: Over de Grondsteenspreuk, met euritmie
- Donderdag 9 april - **Mario en Marleen Matthijsen**: Over de Grondsteenspreuk, met euritmie
- Woensdag 15 april - **Bob Duin**: De techniek in de ogen kijken: communicatie
- Donderdag 16 april - **Mario en Marleen Matthijsen**: Over de Grondsteenspreuk, met euritmie
- Dinsdag 21 april - **Mario en Marleen Matthijsen**: Over de Grondsteenspreuk, met euritmie
- Donderdag 23 april, 19.30 uur - **Bea van der Steen**: Onze weg tussen dood en nieuwe geboorte in beeld gebracht aan de hand van aanwijzingen van Rudolf Steiner

- Donderdag 30 april - **Arie Bos**: De doelgerichtheid van de evolutie
- Donderdag 7 mei - **Matthias Rozemond** en **Kees Veenman**: De kleuren van Rembrandt
- Dinsdag 12, 19 en 26 mei - **Thea Giesen**: Ontdekkingsreis door de 12 zintuigen
- Vrijdag 29 mei - **Wolter Bos**: Waarom zingen vogels?
- Zaterdag 30 mei, 10.00 – 13.00 uur - **Wolter Bos**: Excursie Luisteren naar vogels

Wat de Griekse mythe van Dionysos ons vertelt

Ingrid Klerk

Woensdag 5, 12 en 19 februari 20.00 uur.

Toegang € 10 per keer avond; € 20 voor alle 3

De mythologie vormt levendig wevende beelden, die iets wekken in de ziel, waardoor de mens zijn betrokkenheid bij de schepping kan beleven. Mythen zijn ontstaan uit herinneringsbeelden van de oorspronkelijke verbinding van de mens met het eeuwige. De oertoestand van Chaos wordt heel mooi onder woorden gebracht door Ovidius. Dan volgen er drie Godengeneraties en uiteindelijk vestigt Zeus zijn heerschappij op de Olympos. Hij weet dat er een einde aan zijn tijd zal komen en wil zorgen voor een waardige opvolger. Zeus concipieert Dionysos, een goddelijk lichtkind. Dat wordt verscheurd door de duistere Titanen. Echter de godin Athene redt zijn hart. Zeus concipieert een nieuwe zoon, Dionysos de Jongere. Deze wordt geboren op aarde als halfgod en heeft een biografie. Aan zijn opvoeding en vorming kunnen wij de mensheidontwikkeling herkennen.

Het hart van de mens en ons geweten

Clasina van den Berg

Woensdag 26 februari 20.00 uur.

Toegang € 10.

Clasina gaat met ons kijken naar de ontwikkeling van het hart vanaf de bevruchting; de ligging, de bouw en de functie van het gezonde hart. Dan willen we kijken naar zieke hart, de hart- en vaatziektes; is er misschien een samenhang met onze ontwikkeling? De ontwikkeling van de mensheid? Hoe kunnen we ons de zintuigfunctie voorstellen zoals Rudolf Steiner het noemt? Is er een samenhang met ons geweten? Hoe kunnen we werken aan de gezondheid van ons hart?

Leren van de niet westerse culturen; redding voor de Aarde

Dorine van Norren

Donderdag 5 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

Dorine werkte in het buitenland, voor verschillende ministeries, adviesraden en UNESCO. Ook is ze sociale kunstenaar voor intercultureel bewustzijn. Ze promoveerde op drie filosofische tradities in relatie tot rechtssystemen en duurzame ontwikkelingsdoelen: de Afrikaanse Ubuntu filosofie, het Indiaanse Buen Vivir welzijnsbegrip en het Boeddhistische Gross National Happiness concept. Het Westen gaat ervan uit dat mensen losstaan van de natuur, dat we de natuur onbeperkt kunnen exploiteren. In andere culturen is dit ondenkbaar en denkt men vanuit verbondenheid met de natuur. Het is tijd om naar die andere culturen te luisteren. In het Boeddhisme is het vanzelfsprekend dat je mededogen betracht naar alle levende wezens, dus ook dieren, bomen en bergen. In de Afrikaanse filosofie van Ubuntu denkt men vanuit 'wij'. En dat 'wij' omvat ook de voorouders, de toekomstige generaties én de natuur. De Buen Vivir levensvisie is biocentrisch, draait om leven in harmonie met jezelf, anderen en de natuur. Centraal staan de rechten van de natuur, Moeder Aarde (pacha mama).

Effect van materialisme, euthanasie, zelfdoding op onze weg na de dood

Loek Dullaert

Woensdag 11 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

Steeds meer mensen ontwikkelen een bewustzijn dat er een leven is na de dood.

Zij beginnen zich een voorstelling te maken van de weg tussen dood en nieuwe geboorte. Daardoor komt er ook steeds meer een besef dat de wijze waarop wij leven en ook de manier van sterven veel invloed heeft op onze gang door de geestelijke wereld. Rudolf

Steiner en anderen, vooral ook in de huidige tijd, schrijven over het leven tussen dood en nieuwe geboorte. Zij spreken over de gevolgen van materialisme, euthanasie en zelfdoding voor dit na-aardse bestaan. Welke beelden kunnen we hieruit opbouwen over het menselijk bestaan voorbij de drempel van de dood? Hoe kunnen we kennend, denkend en ervarend iets meer daarover te weten komen?

Klimaatverandering en de Levende Aarde

Frans Lutters

Woensdag 18 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

Het vraagstuk van de Klimaatverandering is “nu”. Hoe te handelen in deze crisis houdt wereldwijd vele mensen intens bezig. Tevens biedt de Klimaatcrisis een mogelijkheid om een nieuwe verhouding tot de Aarde als levend wezen op te bouwen. De aarde als evoluerend levend wezen is door Rudolf Steiner op vele manieren besproken en uitgewerkt, waarbij de relatie tussen mens en aarde centraal staat. Mens en aarde zijn ook geestelijk wederzijds van elkaar afhankelijk. Dit bewustzijn kan nieuwe inzichten voor noodzakelijke oplossingen geven. Frans Lutters zal op een verrassende en praktische manier op dit vraagstuk ingaan.

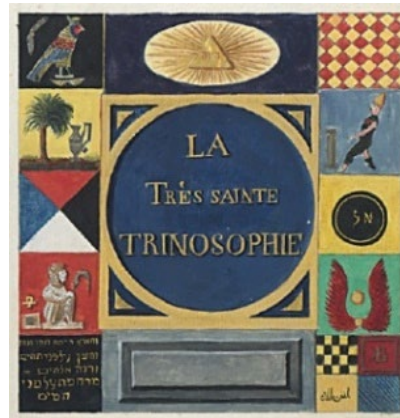
Een inwijdingsweg volgens de Graaf van Saint Germain

Lisette Buisman

Woensdag 25 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

Leopold-Georg Graf von Saint-Germain was een bijzonder individu, die leefde in de 18e eeuw. Hij heeft ook in Den Haag gewoond. Aan het eind van zijn leven schreef hij *La Tres Sainte Trinosophie* (De drievoudige wijsheid). Een inwijdingsboek met bijzondere inhouden en in beeldentaal geschreven, welke ons nieuwe inspirerende inzichten kunnen geven. Ook in onze tijd kan dit helpen om zicht te krijgen op een uiterlijke en innerlijke weg die

iedereen kan gaan, door zichzelf te scholen en waardoor de wereld in beweging kan worden gebracht.

De techniek in de ogen kijken: communicatie

Bob Duin

Woensdag 15 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

De techniek maakt het leven makkelijker, het helpt om problemen op te lossen, maar leidt ook tot nieuwe. Aan zichzelf overgelaten gaat dit proces steeds maar verder. Het roept ons echter ook op tot een nieuw bewustzijn: hoe kunnen wij onszelf veranderen zodat we kunnen omgaan met de vernieuwende wereld en waar mogelijk de techniek in de hand houden.

In een discussie zal technologische ontwikkeling van de communicatie als voorbeeld worden gebruikt. Na een historische schets zullen we samen de positieve en negatieve kanten samenvatten en kijken welke kwaliteiten we in onze ziel kunnen ontwikkelen om een balans te vinden. Voor meer info zie rduin.nl/TechniekCommunicatie.pdf

In beeld gebrachte belevissen op onze weg tussen dood en nieuwe geboorte

aan de hand van aanwijzingen van Rudolf Steiner

Bea van der Steen

Donderdag 23 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

Bea van der Steen heeft zich 40 jaar intensief verbonden met de basisoefeningen voor alle kunsten, werkend in vele landen. Dit alles heeft zij nu uitgewerkt in een cursus. Steiner legde er de nadruk op, dat het belangrijk is, ons intensief bezig te houden met de weg die te gaan is door de kosmos, ná de dood: "Ungeborenheit". We moeten ons dit niet in details maar als één geheel voorstellen: "een beeldenheid". In vele voordrachten ging Steiner

hier op in om ons, via de planeten-sferen, bekend te maken met deze ziele- en geestgebieden. Bea heeft geprobeerd dit in beelden te brengen als “oriëntering” op die geweldige weg tussen dood en nieuwe geboorte. Voor meer informatie over Bea’s cursus mailen naar: karinlamers@planet.nl.

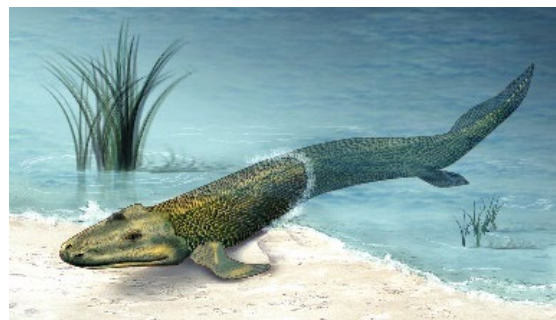
Doelgerichtheid in de evolutie

Arie Bos

Donderdag 30 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

Evolutiebiologen lijken het over één ding eens te zijn: de natuur op deze aarde is het product van toeval en wij mensen ook. Er is geen enkel doel te bekennen in de evolutie; wij mensen zijn het gevolg van een ‘schitterend toeval’. Dat kan ook niet anders want het leven is een proces dat geheel op rekening van de natuur- en scheikundige werkzaamheden van de materie is te schrijven. En materie heeft nu eenmaal geen doel. Maar wordt er daarmee niet iets over het hoofd gezien? Waarom hebben wij mensen dan wel doelen en bedoelingen? Wat is dat voor evolutie die voor steeds veelzijdiger dieren met een steeds complexer bewustzijn heeft gezorgd? Wanneer je nauwkeuriger kijkt in de evolutie zie je wel degelijk tekenen van doelgerichtheid en je kunt zelfs het doel destilleren uit wat je dan ziet. Dat willen wij op deze avond zo aannemelijk maken dat u nooit meer in dat toeval gelooft.

De kleuren van Rembrandt

Matthias Rozemond en Kees Veenman

Donderdag 7 mei 20.00 uur.

Toegang € 10.

Hoe vond Rembrandt als molenaarszoon zijn weg in het schildermilieu? Matthias Rozemond behandelt in zijn roman ‘Het spel tussen licht en donker’ diverse facetten van de jonge Rembrandt. Kees

Veenman zal ingaan op de vraag hoe Rembrandt kleur inzette bij het schilderij van Het joodse bruidje. Vanuit de fenomenologie van Goethes kleurenleer is bij elke kleur een gebaar te vinden dat karakteristiek is voor die kleur. Dit zullen we verdiepen met een Kleurmeditatie. Vandaar uit kunnen we beleven en begrijpen hoe Rembrandt het goudgeel en het rood in Het joodse bruidje vorm geeft. Matthias en Kees zijn docenten op de vrije school Haarlem. Matthias is schrijver van thrillers en historische romans. Kees is coördinator van de natuurwetenschappelijke sectie en schreef het boek Kleurmeditatie.

Waarom zingen vogels?

Wolter Bos

Vrijdag 29 mei 20.00 uur, lezing.

Toegang € 10.

Zaterdag 30 mei 10.00 – 13.00 uur: Excursie Luisteren naar vogels.

Deelname € 5.

Waarom kwinkeleren leeuweriken zo onvermoeibaar, terwijl ze opstijgen in de zomerlucht? Waarom zingen merels zo feestelijk en plechtig in de avondschemering? Het 'officieel' antwoord van de reguliere biologie is: vogelzang is strijd, is concurrentie! Jouw genen doorgeven door vrouwtjes te lokken en andere mannetjes weg te jagen. Als je echt goed naar vogelzang luistert, beleef je geestelijke krachten. Hoe krijgen we de poort weer open naar het beleven van de geestelijke krachten in de natuur? Dankzij de Zwitserse vogelkenner Hans-Christian Zehnter is er nu een andere visie beschikbaar, die ook de ideeën van Steiner (De mens als klankharmonie) dichterbij brengt. Hij geeft een veelzijdige karakterisering van het wezen van vogels en laat zien dat zingen voortvloeit uit de aard van vogels, hoe vogels zijn. Wat kan fenomenologie en antroposofie ons over vogelzang leren. De volgende dag is een excursie om vogelgeluiden te beluisteren en te beleven. Je kunt de lezing bijwonen zonder mee te gaan met de excursie, maar niet omgekeerd. *Voor de excursie is opgeven noodzakelijk, omdat er een maximaal aantal deelnemers is.*

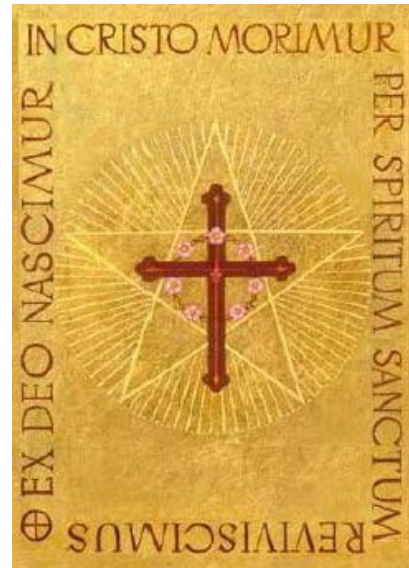
Gesprekken over de Grondsteenspreuk vanuit de Grondsteenlegging - met euritmie

Mario en Marleen Matthijssen

4 avonden: do 26 maart, do 9, do 16 en di 21 april: 20.00 uur.

Deelname € 10/keer; € 30 alle 4.

Door de bouw van het 1e Goetheanum, met zijn bijzondere architectuur, schilderijen, sculptuurwerk, vensters kon Steiner het wezen van de antroposofie zichtbaar maken voor de wereld. Toen dit bouwwerk in vlammen opging oudejaarsavond 1922, was dat een dramatische ervaring. Hoe kon het nu verder gaan? Voor Steiner werd duidelijk dat het wezen van de antroposofie nu op een andere manier in de wereld gezet moest worden. Kerst 25 december 1923 sprak Rudolf Steiner de Grondsteenspreuk uit en vroeg de aanwezigen uit deze spreuk een ideële grondsteen te vormen en die in hun hart te leggen. De Grondsteenspreuk is een 'bouwwerk' van vier strofen waarin de hele betekenis van de antroposofie tot uitdrukking wordt gebracht. Hoe kunnen we de opbouw en woordkeuze van de Grondsteenspreuk nabij komen tegen de achtergrond van de Grondsteenlegging op 25 december 1923? De euritmie zal ons hierbij helpen. Het samen doornemen en verdiepen van de spreuk staat centraal; ook de ritmen komen aan bod. Specifieke vragen worden ingevlochten, over het mediteren en euritmiseren van de spreuk. In overleg met de deelnemers kan een 5e donderdagavond op 23 april toegevoegd worden.

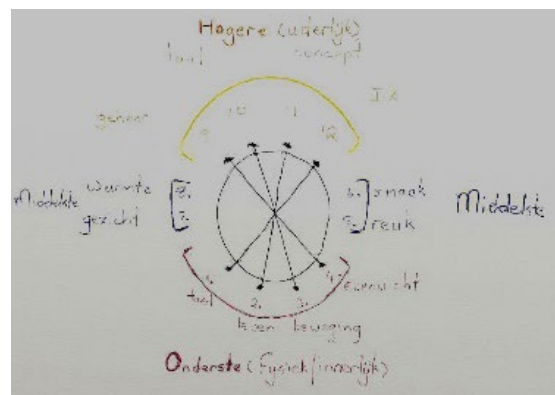
Een ontdekkingsreis door de twaalf zintuigen

Thea Giesen

3 dinsdagavonden: 12, 19 en 26 mei: 20.00 uur.

Deelname € 10/keer; € 20 alle 3.

Rudolf Steiner onderscheidt twaalf zintuigen: de fysieke zintuigen voor het waarnemen van het eigen lichaam; de gevoelszintuigen voor het waarnemen van de omgeving; de sociaal-geestelijke zintuigen voor het waarnemen van de niet fysieke wereld. Ieder zintuig neemt iets anders waar. Ze vullen elkaar aan en werken samen waardoor de

waarnemingen elkaar versterken. In deze drie avonden maken we kennis met de werking van de twaalf zintuigen en door oefeningen tot beleving brengen. De 1e avond zal het accent liggen op de vier lichaamsgerichte zintuigen als basis voor een veilige hechting met het eigen 'instrument' en de verbinding met de ander. De 2e avond zal een meer kunstzinnig beeldend karakter krijgen en de gevoelszintuigen in verband brengen met het ontwikkelen van empathie. De 3e avond gaan we oefenend op weg om het wezenlijke in materie waar te nemen aan de hand van de hogere geestgerichte zintuigen. Thea

Giesen werkte als orthopedagoog en gz-psycholoog in de kinder- en jeugdpsychiatrie. Ze ontwikkelde met Marijke de Mare een kunstzinnige sociale vaardigheidstraining voor kinderen. Zie hun boek ***Juf, ik ben een kunstenaar***.

Ter info:

Christus en Ik in de Matthäus-Passion

Een ervaringsreis door de muziek van Bach en jezelf

georganiseerd door Taco Sorgdrager

**10 dinsdagavonden: 4, 11, 18, 25 februari; 3, 10, 17, 24, 31 maart; 7 april;
19:45 - 21:45 uur.**

Kosten € 120 (tot 3 termijnen mogelijk).

Zingend en schrijvend gaan we de relatie na tussen de lijdensweg van Christus zoals die door Bach in muziek is uitgedrukt, en de eigen levensloop. Rode draad zijn de Christuspartijen, die we als aaneengesloten verhaal uit het geheel van de Matthäus-Passion zullen lichten en als eenstemmig koor zullen zingen. Ieder die dat wil kiest daarnaast een eigen gedeelte uit deze Christuspartijen (of een aria of recitatief) om solistisch uit te werken. Ook zullen we enkele chorale zingen. Enige zangervaring en noten kunnen lezen is wel gewenst.

Meer info: [klik hier](#).

Aanmelden: info@tacosorgdrager.nl

Algemene Informatie

Alle activiteiten vinden plaats in het Elisabeth Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag. Aanmelden op info@antroposofie-den Haag.nl

De Vriendenpas voorjaar 2020 geeft toegang tot de 10 enkelvoudige voordrachten en de eerste voordracht van een serie plus 50% korting op de resterende voordrachten van een serie van Ingrid Klerk, Mario Matthijssen en Thea Giesen. De pas kost € 60; de duopas € 90; en is aan te vragen via het formulier op de website of telefonisch via 06-53271035. Houders van een Ooievaarspas en studenten krijgen 50% korting op alle activiteiten.

Zie voor meer en actuele informatie: www.antroposofie-den Haag.nl.

Elisabeth Vreedehuis, Riouwstraat 1, 2585 GP Den Haag:

www.vreedehuis.nl/agenda/.

Contact: Tel: 06-53271035. Bankrekening: NL62INGB0000678486.

[bezoek de website](#) | [direct naar onze agenda](#)
[deze nieuwsbrief doorsturen naar een vriend](#)

